

MULTIFUNCIÓN + GESTOR DOCUMENTAL

 DESDE SOLO
29€
 mes

KYOCERA

Levante-EMV » En Domingo

[Suscriptor](#)

Serres plenes de històries

Els últims roders de l'Horta

Tres segles de bandolerisme a terres valencianes ens han deixat moltes històries, més bé poc conegudes

31.01.2016 | 04:15

Fernando Castillo, «Conole», fou el cap d'una colla de roders que feia assalts i robatoris a l'Horta de València fins l'any 1900. Traginers, llauradors, masovers, esglésies... foren objectiu d'un bandolerisme que, amb un ressò romàntic, desaparegué amb el progrés.

FRANCESC J. HERNÁNDEZ A principis del segle XX, encara hi havia roders per les muntanyes valencianes. A casa nostra, el bandolerisme es remuntava a l'expulsió dels moriscs i havia revifat amb la guerra contra el francès i durant el sexenni democràtic (1868-1874). En tenim tractaments literaris notables, com ara l'«Últim roder» de **Josep Franco** i «Pana negra» de **Joan Olivares**. Però encara és un fenomen més bé ignorat.

Els últims roders de l'Horta

Cap a l'any 1900, les partides de **José Manuel Llorca**, conegut com «Pinet», i **Agustín Granero**, el «Xato de Xella», atemorien els pobles de la Marina Baixa o la Canal de Navarres. Però aquest roders corrien per contrades de difícil accés, allunyades de les grans ciutats, tot el contrari del que passà amb **Fernando Castillo Carratalá**, que capitanejà una colla de roders pràcticament a les portes de València.

Fernando Castillo va nàixer a Torrent, el 1878. Tenia, almenys, un germà major, **Manuel**, i una germana, **Concepción**. Fou llaurador. Conreava horts o feia jornals a la taronja, sota el sol, la qual cosa li havia deixat la pell bruna. Tal vegada havia fet graneres. Un dia es fartà de l'hort o dels jornals i formà una colla de roders. Potser no arribava encara als vint anys. El seu pèl totalment negre i la barba molt escassa palesaven la seua joventut. Es feia dir «**Conole**» (o Conolé), que era el malnom de la seua família. La Serra Perenxisa o els barrancs de l'Horta Sud eren un terreny adobat per a robatoris i permetien resguardar-se de la Guàrdia Civil. Un dia assaltaven traginers que anaven solitaris pel camí d'Alboraig a Silla i un altre dia furtaven a un mas o una alqueria aïllades o s'atrevien amb les riqueses d'una església. Sempre amenaçaven violentament les seues víctimes, fent-les creure que eren capaços de matar-les immediatament. Exhibien armes de foc i tenien l'apariència de persones amb poca cosa a perdre. A Conole li acompanyaven **Miguel Ciscar**, anomenat el «Manco», **Pascual Ballester** i **Lamberto Carbonell**, de malnom «Corneta». Conole, el Manco, Ballester i Corneta es movien amb habilitat per la serra, però també passejaven ufanosos pels carrers de Torrent.

La Guàrdia Civil els perseguia, però sempre se n'havien escapat, de vegades fent ús d'armes de foc. Finalment, el dijous 24 de febrer de 1898, foren capturats. Conole fou jutjat i condemnat amb duresa a 22 anys de presó. A l'estiu de 1900 s'ordenà el seu trasllat a la presó de Ceuta. En aquella època, el penal del Hacho es considerava la pitjor presó espanyola, un establiment atapeït de delinqüents perillosos, bona part dels quals estaven condemnats a cadena perpètua. Però mentre era portat en ferrocarril des d'Alcazar de San Juan a Cadis, on embarcaria cap a Ceuta, Conole s'escapà aprofitant una parada a l'estació d'Espelúy (Jaen), on la màquina de vapor havia de respostar aigua. Curiosament, aquell entorn de Sierra Morena rememorava bé les aventures dels roders legendaris, com **José María Hinojosa**, «el Tempranillo».

Conole tornà a l'Horta, on continuà de bandoler. La premsa especulava que el retorn del roder torrentí havia animat més accions del **Xato de Xella** i que, fins i tot, Pinet havia abandonat el seu refugi a Oran i havia tornat a practicar el bandolerisme a la Marina. La celebritat de Conole va atraure nous membres a la seua colla. S'identificà al «**Confit**», un germà llec d'un convent de Torrent. La gent afirmava haver vist una bona colla de bandolers. Es parlava d'una dotzena d'homes, encapçalats per Conole, que haurien muntat el seu quarter general en amagatalls del barranc que hi ha entre Paiporta i Picanya. La llista de les víctimes dels robatoris augmentava: a un home de Picanya, que llaurava el seu camp junt a la via del trenet, li furtaren quinze pessetes, a un masover del Mas de Ràfol li'n

Suscriptor | En Domingo

Contenido exclusivo para suscriptores digitales

Hilando vidas

La Asociación de Amas de Casa Atenea de Alcablas celebra su cuarto de siglo con esta iniciativa...

¿Qué sabe de mí internet?

Los expertos lo tienen claro: la privacidad no existe en el ciberespacio. Nuestros gustos...

Territorio Chirbes

El mundo personal y literario del escritor fallecido en agosto basculó entre la «postal» de Dénia...

Corruptipatitis

El «doctor Anticorrupción» Miguel Ángel Blanes aporta las claves para entender una enfermedad en...

El hombre de las turbulencias

El exalcalde de Gandia, que esta semana ha dejado la política activa, se caracterizó por...

Todas las noticias de En Domingo

demanaren mil cinc-cents, i així continuament.

Com en el cas de Pinet, Conole tampoc era un bandit vulgar. Les seues accions tenien de vegades un cert ressò romàntic o apuntaven una pretensió justiciera. Així, cap a la fi de l'estiu de 1900, Conole li va remetre a l'alcalde de Paterna un taló de ferrocarril, que corresponia a una caixa de consignat on els rodors havien deixat els objectes que havien robat a l'església d'aquell poble. En la carta, el bandoler denunciava que el sagristà havia fet desaparèixer objectes valuosos de l'església. La premsa arplegava també una declaració de Conole, potser inventada o, si més no, endolcida per algun periodista: «No lo he hecho a mal hacer, porque no soy un malhechor adocenado, sino para ejercitarme en un sport que me atrae y me seduce; para dar muestras de mi audacia, que ha de ser ruidosamente aplaudida por el público en general, y para procurarme un anuncio pomposo y gratuito, que seguramente la prensa periódica no me lo negará, encargándose de hacerme célebre. La humanidad es débil y el esplendor de la gloria ofusca al hombre más modesto».

Les autoritats prengueren mesures. El governador mantingué una reunió de treball amb el cap de la Guàrdia Civil. Acordaren incrementar la vigilància a Torrent i s'enviaren parelles a cavall per les serres de l'entorn. El director general de Penals remeté telegrams a tots els governadors civils d'Espanya, fent-los que s'interessaren per la búsqueda i captura de Fernando Castillo. Acompanyava a la seua demanda una descripció tan breu com poc pràctica: solter, nas i rostre regulars, alçada 1,600, etc. Finalment, Conole caigué.

La caiguda de Conole

Resulta simbòlic que Fernando Castillo fora identificat quan baixava del «trenet» a l'estació de Torrent. El ferrocarril de la Ribera portava menys de cinc anys en funcionament. Un roder viatjant en tren era el més contrari a l'èpica de l'home a cavall, que tan bé exploraria anys després el «western». El 19 d'octubre de 1900, Conole fou reconegut per uns agents a l'estació de Torrent, quan baixava del trenet de les quatre i mitja. Ell se n'adonà i marxà ràpid a la casa que ocupava, al carrer de l'Àngel, als arrabals del poble pròxims a l'estació. Alertada la Guàrdia Civil, posà setge a tota l'illa de cases. Els agents passaven de corral en corral buscant el roder. Quan s'aproximaren al refugi de Conole, començà un intercanvi de trets entre Fernando, apostat a una finestra, i els agents. De colp es va fer el silenci. El roder no responia als trets. Els agents penetraren a l'habitatge pel corral i trobaren Conole estès a terra, amb un toll de sang junt al seu cap. No es podia determinar si havia mort per un tret d'un guàrdia civil o s'havia suïcidat. Un parell d'hores després de baixar del tren, Conole ja era mort.

No molt més se sap de la banda de Conole. Alguns continuarien amb petits robatoris. El Manco fou detés anys després per furar un sac de cebes. Els altres cèlebres rodors també tingueren finals infortunats. El Xato de Xella fou abatut per la Guàrdia Civil al barranc del Naro, prop d'Anna, el 1904, i Pinet morí en el penal de Ceuta el 1909.

Pocs anys després de la mort del roder torrentí, el juny de 1905, també va morir un germà seu en un accident. Era carreter i transportava fustes quan, en baixar el Pont del Mar, el carro volcà, ell caigué a terra i unes fustes li colpejaren el cap, causant-li la mort. S'anomenava Manuel, tenia 31 anys i deixà vídua i tres fills. Vivia al carrer Sant Francesc de Torrent i també era conegut com Conole.

Compartir en Facebook

Compartir en Twitter

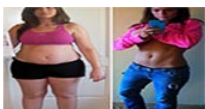
Temas relacionados:

[Colla](#) [Fou](#) [L'Horta](#) [Xato de Xella](#)

Publicidad

Pruébalo por Solo 0,01€!
Suscríbete ahora a El Mundo Orbyt por 0,01€ el primer mes
www.elmundo.es

Médicos Están Fascinados
Pierde 12 kilos en 4 semanas con este producto de dieta innovador por sólo 39€...
www.masinformacionaqui.com

Gana 9.000 € al Mes!
Inversor millonario revela el secreto para ganar más de 9.000 € al mes. ¡Mira este vídeo!
Ingresos-Extras.com

Comentarios

Realizando un comentario acepta las [Normas de Participación](#) y la [Política de Privacidad](#)

Francesc J. Hernández

[¿Quieres cambiar tu avatar?](#)

Comentar

todocoleccion.net

Entrar

NUEVO FORD C-MAX
Portón Manos Libres
14.590€

[Descúbrelo](#)
Ford
Go Further

STOP A LAS HUMEDADES
Conozca el origen y la solución en 1 min